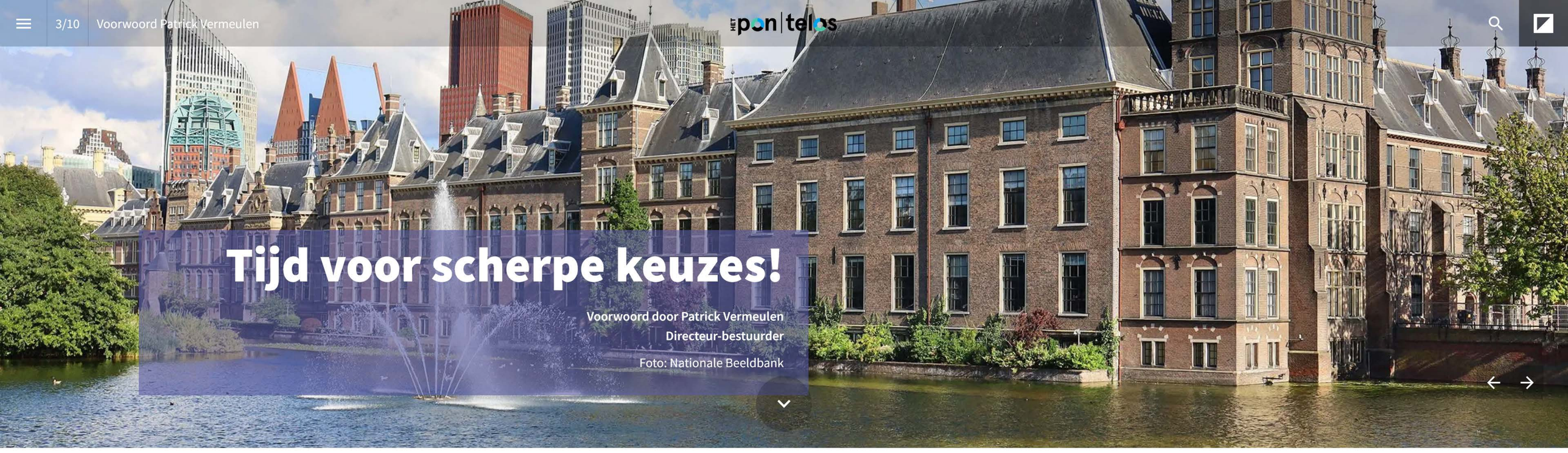

Tijd voor scherpe keuzes!

Voorwoord door Patrick Vermeulen
Directeur-bestuurder

Foto: Nationale Beeldbank

Dr. Patrick Vermeulen
Directeur-bestuurder Het PON & Telos

Lees meer over Patrick

Tijd voor scherpe keuzes!

Nu het politieke landschap helemaal open ligt is het tijd om weer eens goed te kijken waar we staan. En wat te doen. Dat is geen zogenaamde ‘greenfield operation’, waarbij we de luxe hebben om te beginnen met een leeg vel. Er staan al koeien in de wei. Teveel zelfs. Er zijn veel problemen die om aandacht vragen. Of het nu gaat om vraagstukken die over de landsgrenzen heengaan, zoals de klimaatcrisis, teruggang in biodiversiteit, conflicten en migratie of om vraagstukken over de inrichting van onze samenleving zelf, zoals het gevecht om de ruimte of de 1,2 miljoen Nederlanders die sociaal in de marge leven: relatief weinig meedoen en weinig vertrouwen hebben in de medemens en instanties. Het idee dat er zo’n 600.000 Nederlanders van 16 jaar of ouder zijn die kunnen worden beschouwd als ‘sociaal uitgeslotenen’ (CBS, 2000) duizelt mij. Het zijn mensen die niet meedoen, niet meekunnen, de weg niet kennen of het verkeerde pad bewandelen. Het roept de vraag op: klopt de basis onder onze samenleving dan eigenlijk nog wel? Het is die vraag die gelukkig steeds meer gesteld wordt: de wal keert in zeker zin het schip. Het besef dringt door dat de grenzen aan de groei nu echt zijn bereikt.

Ecologisch zijn er grote problemen. We betalen steeds meer de prijs voor onze welvaart. We merken inmiddels de gevolgen van klimaatverandering in ons leven, onze bodem raakt uitgeput, we hebben steeds meer last van droogte en het water dat we hebben is van slechte kwaliteit, waardoor we ons steeds meer inspanningen moeten getroosten om ons land van voldoende drinkwater te voorzien. En onze biodiversiteit staat onder grote druk.

De welvaart die we hebben is relatief, want gaat gepaard met hoge samenlevingskosten en is ongelijk verdeeld. Voor ongeveer 20% van de Nederlanders geldt dat ze een stapeling van problemen hebben rond inkomen, werk, sociale netwerken, gezondheid en discriminatie. Ze staan op afstand van de samenleving en zeker op afstand van de groep die het goed gaat. De grote groep die er tussen in zit is onzeker over werk en het kunnen combineren van werken, leren en zorgen. Onder hen is de onzekerheid over de eigen situatie in de afgelopen jaren sterker geworden. En de afstand tot de overheid is gegroeid.

Op allerlei terreinen is er dus veel te doen. Gelukkig maar. Anders waren de huidige generaties niet nodig om voor onszelf, onze buren en toekomstige generaties goede keuzes te maken. Scherpe keuzes liefst. Dat we daarbij nieuwe modellen nodig hebben om goed te kunnen bepalen wat nodig is, is inmiddels ook helder.

Het denken in termen van brede welvaart helpt ons daarbij. Op allerlei plekken zien we het goede gesprek ontstaan over de samenhang van de genoemde vraagstukken. Over de noodzaak om veranderingen door te voeren op een manier dat de oplossing voor het ene vraagstuk niet ten koste gaat van andere. Dat een bedrijf dat wil uitbreiden een legitieme vraag stelt, maar dat ook publieke baten en lasten meegewogen moeten worden. Dat voedselproductie niet mag leiden tot bodembederf en dat we natuur – ook in de stad – nodig hebben om prettig en gezond te kunnen leven. Als je het mensen zelf vraagt – zoals we hebben gedaan in het onderzoek naar ervaren brede welvaart in Brabant – staat gezondheid en niet materiële welvaart op één.

Het denken in termen van brede welvaart zorgt ervoor dat we alle aspecten die het leven de moeite waard maken meewegen. Met aandacht voor onze fysieke en sociale leefomgeving. Maar vooral voor de kwaliteit van leven van mensen. Het biedt de brede bril die nodig is om scherpe keuzes te kunnen maken. Keuzes die duurzaam zijn en waarin aandacht is voor ecologische, economische en sociale waarden. Daarover gaat dit magazine.

We bouwen daarmee voort aan een verhaal dat voor ons al in 1947 is begonnen, toen we betrokken waren bij het welvaartsplan voor Brabant. Een plan dat niet alleen ging over industrialisatie, maar ook over de verbinding die mensen hebben met hun gezin en (toen nog) de kerk. Ja: er moest werk gecreëerd worden en de welvaart moest worden opgebouwd, maar niet zonder aandacht voor welzijn, voor de verbanden in de samenleving . Zoals - destijds nog - het PON is opgericht om Brabant na de Tweede Wereldoorlog op te bouwen op ‘materieel, fysiek en moreel gebied’. Toen al zochten we blijkbaar naar een balans. Eerst tussen economie en sociale ontwikkeling. Later kwam daar ecologie als belangrijk vraagstuk bij. Niet voor niets is Telos bijna 25 jaar geleden opgericht om duurzame ontwikkeling hanteerbaar te maken. Het was het product van de discussie die eind jaren 90 gevoerd werd over hoe Brabant er in 2050 uit zou moeten zien, vastgelegd in het Manifest Brabant 2050. Wat voor Brabant willen we eigenlijk zijn was toen de vraag. Een vraag die we voor Nederland steeds opnieuw moeten durven stellen. Zoals we recent ook hebben gedaan in ons boek ‘Een ander land’, met daarin een pleidooi voor een duurzame samenleving.

Ik wens je veel leesplezier met dit magazine dat geheel in het teken staat van brede welvaart. We hopen dat het een inspiratie mag zijn voor de (nieuwe) bestuurders die ons land gaan leiden.

Hartelijke groet,

Patrick

Abonneer je op ons gratis online magazine

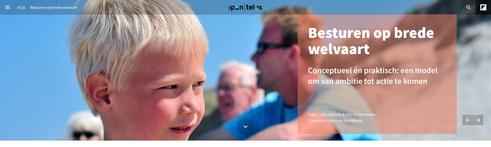

Besturen op brede welvaart

Concepteer en praktisch: een model om van ambitie tot actie te komen

Door: Joks Janssen & Patrick Vermeulen
Contribution: Rutgerjan Stellingwerf

Brede welvaart is booming in de wereld van beleid en bestuur. Steeds meer overheden en maatschappelijke organisaties willen werk maken van een economie die goed is voor iedereen, in een duurzaam leefklimaat. Dat klinkt mooi, maar hoe maak je dat streven concreet? Hoe kom je van ambitie naar actie? Het PON & Telos heeft een perspectief en een aanpak ontwikkeld waarmee publieke organisaties de komende periode echt werk kunnen maken van brede welvaart.

Over de auteurs

dr. ir. Joks Janssen

Joks Janssen is senior adviseur duurzaam gebiedsontwikkeling bij PON & Telos. Daarnaast is hij actief als praktijkhoogleraar 'Brede Welvaart in de regio' aan Tilburg University en coordinator van de Academische Werkplaats Brede Welvaart. Hij is auteur van verschillende publicaties en werkt in het onderzoek aan brede welvaart.

Meer over Joks

ds. Patrick Vermeulen

Patrick Vermeulen is directeur-bestuurder bij het PON & Telos. Als adviseur is hij naar buiten toe de gezicht van de organisatie. Hij is tevens voorzitter van de Raad van Toezicht van de Stichting Duurzaam ILVO, initiatiefnemer van de Academische Werkplaats en hij ziet van de dreigingen van het National Network Brede Welvaart.

Meer over Patrick

Steeds meer wetenschappers, bestuurders en beleidsmakers beseffen dat een economie die gericht is op groei van het bruto binnenlands product (bbp) geen antwoord biedt op de grote uitdagingen van onze tijd

Waar het (mes)kieuzige welvaartsbegrip zich meestal beperkt tot de mate waarin mensen in hun materiële behoeftes kunnen voorzien, brengt brede welvaart ook de niet materiële behoeften in beeld. Welvaart is immers meer dan alleen inkomen en ons verdienvermogen. Ook gezondheid, sociale contacten en de woonomgeving doen ertoe. Het gaat om de kwaliteit van leven van mensen. En die kwaliteit van leven wordt in belangrijke mate bepaald door de kwaliteit van de sociale en fysieke leefomgeving. In een wat een breed perspectief op welvaart betekent, welke aspecten en/of dimensies het omvat en met welke indicatoren je het kunt meten, grootst de behoefte aan handelingsperspectief. Hoe maak je werk van brede welvaart? Hoe vertaal je het concept naar de lokale en regionale werkvloer? Monitoren van brede welvaart is één, (be)sturen op brede welvaart is de echte uitdaging.

Groeiend behoefte aan handelingsperspectief

Deze definitie duurt aan tij de langer bestaande kennis binnen onze organisaties over duurzame ontwikkeling (people-planet-profit) en biedt tevens houvast voor samenleningsopgaves. De afgelopen periode hebben we een perspectief en aanpak ontwikkeld waarmee we overheden kunnen ondersteunen in hun beheefte werk te maken van brede welvaart. Dat is nodig. Want hoewel er steeds meer informatie beschikbaar is over wat een breed perspectief op welvaart betekent, welke aspecten en/of dimensies het omvat en met welke indicatoren je het kunt meten, grootst de behoefte aan handelingsperspectief. Hoe maak je werk van brede welvaart? Hoe vertaal je het concept naar de lokale en regionale werkvloer? Monitoren van brede welvaart is één, (be)sturen op brede welvaart is de echte uitdaging.

Hoe maak je werk van brede welvaart? Hoe vertaal je het concept naar de lokale en regionale werkvloer? Monitoren van brede welvaart is één, (be)sturen op brede welvaart is de echte uitdaging.

Een model voor brede welvaart

In de operationalisering van het brede welvaartsbegrip richten wij ons vooral op 'de' regio. Dit schaalniveau vormt de dagelijkse maat van ons bestaan. Omdat het leven van mensen zich in belangrijke mate op regionaal niveau afspeelt, zijn de omstandigheden binnen de regio van grote invloed op hun welzijn. Bovendien 'landen' steeds meer maatschappelijke opgaves op het vlak van vergroening/duurzaamheid en sociaal domein in de regio. Het is op dit schaalniveau dat gemeenten, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties steeds vaker samenwerken en zoeken naar samenhangende besluitvorming. Het perspectief van brede welvaart biedt daarvoor een solide basis.

De mens centraal

Om de brede welvaart in de regio handen en voeten te geven hebben we een model ontwikkeld, dat de mens centraal stelt in zijn of haar sociale en natuurlijke omgeving. Het laat zien dat de kwaliteit van leven van mensen niet op zichzelf staat, maar ingebed is in de sociale en fysieke leefomgeving. Zij is de sociale cohesie in de buurt van invloed op de brede welvaart. Steiner nog, uit recent onderzoek van Het PON & Telos blijkt dat buurtbetrokkenheid een sterke voorspeller is voor de ervaren brede welvaart van mensen. Hoe meer betrokken mensen zich voelen bij de buurt, hoe meer brede welvaart ze ervaren. Dat geldt ook voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De aanwezigheid van buurtgroen en voorzieningen is bijvoorbeeld van invloed op de kwaliteit van leven.

De kwaliteit van leven van mensen is ingebed in de sociale en fysiek leefomgeving

Thematische benadering

Je het daar zou ontwikkelde model brengen we de brede welvaart van mensen en hun sociale en fysieke leefomgeving in beeld via een tweaffel thema's, van wonen en welbevinden tot cultuur en onderwijs. Met deze thematische indeel bouwen we voort op de systematiek van het OECD (en hun Better Life Index), die zich op haar beurt weer baseert op het gemeenteggende denkwerk van economen als Joseph Stiglitz, Amartya Sen en Jean-Paul Fitoussi. We kiezen er dus expliciet voor om de verschillende dimensies van brede welvaart niet op te tellen tot één (samengestelde) index. Een duidelijkaard maakt juist die afval en/of compensatiertrekt tussen de tweaffl thema's expliciet. Bovendien sluiten de door ons gevaleschende thema's aan bij het takenpakket van gemeenten en provincies. Op elk van de thema's bezitten ze de mogelijkheid om beleid te voeren, en zo de brede welvaart te beïnvloeden.

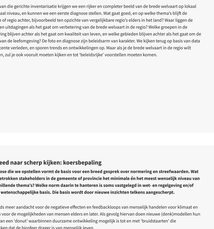

Foto: Edwin Otjef

Toepassing van het model in de beleidscyclus

De informatie die het brede welvaartsmodel oplevert, vormt de basis voor het doorlopen van een aantal stappen in de beleidscyclus. We benutten het model als brit waarmee we meerdimensionaal naar de ontwikkeling van gemeenten en provincies kijken. Met die brit op kunnen we een aantal zaken ondernemen.

Beleidsfases Agendering en Beleidsvoorbereiding

Instrument om in te zetten:

Brede welvaart in kaart: foto & diagnose

Met de brede welvaart brit op kunnen we een foto maken van hoe het nu gaat met de brede welvaart en waar een gemeente of provincie staat als het gaat om de kwaliteit van leven van mensen en hun leefomgeving.

Omdat de brede welvaart vaak ongelijk verdeeld is in sociale en geografische zin, proberen we ook altijd scherp te stellen e.g. in te zoomen op specifieke groepen in de samenleving en op gebieden in de gemeente en/of provincie. Daarbij brengen we ook de ervaren brede welvaart van mensen in beeld. Hoe ervaren bewoners in de regio hun brede welvaart? Aan welke aspecten van de brede welvaart hechten zij zelf het meeste belang?

Op basis van de gerichte inventarisatie krijgen we een compleet beeld van de brede welvaart op lokaal en regionaal niveau, en kunnen we een eerste diagnose stellen. Wat goed gaat, en op welke thema's blijft de gemeente of regio achter, bijvoorbeeld ten opzichte van vergelijkbare regio's elders in het land? Waar liggen de opgaves en uitdagingen als het gaat om welzijnsverbetering van de brede welvaart in de regio? Welke groepen in de samenleving blijven achter als het gaat om kwaliteit van leven, en welke gebieden blijven achter als het gaat om de kwaliteit van de leefomgeving? De foto en diagnose zijn bedoeldsarm van karakter. We kijken terug op basis van data uit het recente verleden, en sporen trends en ontwikkelingen op. Waar als je de brede welvaart in de regio wilt verbeteren, zul je ook vooruit moeten kijken en het 'beleidsrijke' voortzetten moeten kunnen.

Instrument om in te zetten:

Beleidsfase Besluitvorming/Beleidsbepaling

Instrument om in te zetten:

Van breed naar scherp kijken: koersbepaling

De diagnose die we opstellen vormt de basis voor een breed gesprek over normering en streefwaarden. Wat vinden betrokken stakeholders in de gemeente of provincie het minimale de het meest wenselijk niveau van de verschillende thema's? Welke norm daarin te hanteren is ooms eastgelegd in aem: er ongelijking en/of kent een welvaartsmappelijke basis. Die basis wordt door nieuwe inzichten telkens aangescherpt.

Zo is steeds meer aandacht voor de negatieve effecten en feedbackloops van menselijk handelen voor klimaat en natuur en voor de mogelijkheden van mensen elders en later. Als gevolg hiervan dient nieuwe (dierkkmodellen hun intrede: van mens 'Gorus' waardoren duurzame ontwikkeling mogelijk is tot ze met "kruisbastaarten' die benadrukken dat de bioloker drager is van menselijk leven.

Waar binnen de planetaire grenzen valt er ook steeds wat te kiezen. Wat gezond en leefbaar is, blijft in ons democratisch bestel immers in hoge mate een politieke kwas. Hoeveel natuur hebben we nodig? Waar liggen we de armoedegrens? Hoe zit keuzen die niet rechtstreeks zijn en vragen om politieke duiding. Samen met betrokkenen brengen we de normen en streefwaarden in beeld en bepalen ze de de ruimte waarbinnen een gezonde welvaartsontwikkeling mogelijk is. Daarbij erkennen we de verschillende behoeften van mensen, houden we rekening met delce behoeften in beslutvormingsprocessen en hebben we aandacht voor de eerlijke verdeling van kosten en baten. Anders gezegd: is de brede welvaart ook echt breed geldende welvaart? Of gaat de brede welvaart van de ene groep ten koste van de andere groep?

Op deze manier definiëren we de mogelijkheden van de regio om op rechtvaardige wijze te kunnen voorzien in de materiële en niet-materiële behoeften van iedereen. Het is vervolgens zaak een gerichte keuzen te maken. Brede welvaart bestaat breed kijken en vervolgens scherp kiezen: waar wil je als regio de focus op leggen? Welke thema's verdienen extra beleidsinzatge aandacht en inzet? Op welke plekken en voor welke mensen is extra aandacht nodig? Daarbij is het van belang om mogelijke beleidsinvoermeters te toetsen op hun bijdrage aan de brededwaarbeurtontwikkeling. Het gaat erom zicht te krijgen op hoe de gewenste situatie het beste gerealiseerd kan worden en hoe eventuele afwenteling (trade-offs) plaatsvindt en/of hanzen voor gevrijste tussen thema's zich voordoen.

Instrument om in te zetten:

Beleidsfasen Beleidsuitvoering en Beleidsevaluatie

Instrument om in te zetten:

Het PON & Telos werkt op basis van haar langjarige ervaring met 'integraal sustainability reporting' aan een tool die publieke organisaties helpt om de impact van hun beleid op de brede welvaartsontwikkeling in kaart te brengen. Dit instrument is bruikbaar voor zowel streefwaarden in toegemoetgekeerd voor brede welvaart hebben geformuleerd, kunnen vul je helpen om daar zicht op te houden. Gaan we de goede kant op? Werdt de brede welvaart vergroot? Wat is het gat tussen streefwaarde en gerealiseerde waarde? Waroor van het beleid bijdraare om dat gat te dichten? We vertaler de doelen en streefwaarden naar relevante indicatoren waarop de organisatie impact wil maken. We onderhouwen de impact (dlenrnig. Ez op zich's manier dat verantwoordingsvoor van breed publiek mogelijk wordt gemaakt en teveens controleerbaar voor accountants.

Van brit naar kompas: monitoring & evaluatie

Wanneer het zicht tussen de huidige en de gewenste situatie bekend is, vervolgen we de brede welvaartsbrit over het kompas. Als we scherp hebben waar de regio staat en waar ze gaat, hebben we immers een kompas in handen waarop gekoerst kan worden. Om dat kompas goed te kunnen hanteren en effectief te laten zijn is het nodig om de beweging te maken van fies naar film. Je moet monitoren of de verschillende thema's zich in positieve dan wel negatieve zin ontwikkelen. Gaat het voorzich of achteruit? Blijven we binnen de normen die de politiek heeft vastgesteld? Realiseren we onze streefwaarden? Waar gaat het goed, en waar blijft de regio achter?

Systematische impactmonitoring van beleid is nodig om te zien of de regio zo koers ligt. Op basis van de resultaten van deze monitoring, kan eventueel de koers worden bijgesteld, beleidsacties worden aangepast en/of ongewenste effecten worden geskmpt dan wel gemitigeerd. Uitindelijk wil je natuurlijk van fies naar film naar werkelijkheid. Door de gewenste situatie in een permanent en iteratief proces aan de huidige situatie te spiegelen en daarover het gesprek te voeren houden we de regio scherp. Aiaroan op brede welvaart is een dynamisch, geen statisch proces. Het bevoerdeen van brede welvaart vraagt om een proces van leren(d evaluaren, waarbij beleidsonderzoekers en beleidsmakers gezamenlijk optrekken om dit nsichten te ontsluiten die nodig zijn om de brede welvaart te verbeteren.

Verbinden van systeem- en leefwereld

In ons model staan brede welvaart is een centrale plek ingeruimt voor de verbinding van de systeemwereld van de overheid en de leefwereld van mensen. Bij de keuzen die deze bestuurders en beslisers gemaakt worden, brengen we altijd de ideeën en ervaringen van mensen zelf in. Beleid voor brede welvaart wint immers aan kracht als het uitgaat van burgerinitia. Daarom vragen we voortdurend aandacht voor de wijze waarop mensen zelf invloed kunnen uitoefenen op hun eigen kwaliteit van leven en de (directe) leefomgeving.
Besturen op brede welvaart is uiteindelijk mensenwerk.

In ons model vragen we voortdurend aandacht voor de wijze waarop mensen zelf invloed kunnen uitoefenen op hun eigen kwaliteit van leven en de (directe) leefomgeving. Besturen op brede welvaart is uiteindelijk mensenwerk.

Wil je meer informatie over onze visie op brede welvaart?
Neem contact op met Joks Janssen

Bijlk hier!

Abonneer je op ons gratis online magazine

pon|telos

Nood aan burgerlogica

Over het ervaren van brede welvaart en omgaan met verandering

Tekst: Marielle Blanken
Foto: Trout Storytelling

Over de auteur

drs. Mariëlle Blanken
Senior onderzoeker-adviseur

Vanuit een passie om actief bij te dragen aan een sociaal duurzame samenleving is Mariëlle voorbereid op zoek naar zinvolle verbindingen tussen praktijk, beleid en wetenschap. In haar werk spelen transitievraagstukken en met name de complexiteit van de veranderende verhouding tussen burgers, overheid en maatschappelijke organisaties een dominante rol.

Lees meer over Mariëlle

De oproep om het menselijk perspectief in beleid- en besluitvorming serieus te nemen wordt steeds krachtiger. De aandacht voor realistische mensbeelden bij beleid en bestuur groeit, net als het funderen van de beleidsvorming met gedragsinzichten*.

Mensbeelden bij beleid omvatten aannamen over wat mensen willen en kunnen, en hoe ze zich gedragen. Vaak blijken de mensbeelden die achter beleid schuilgaan te gesimplificeerd, te optimistisch of te somber te zijn. De gevolgen van onrealistische mensbeelden bij beleid kunnen verstrekkend zijn, zoals de toeslagenaffaire heeft laten zien.

*De bijoverbeld: Met de zinsom mee, De menselijke stoot, Mensbeelden bij beleid, Machtige mensbeelden en Bijt voor gedragsinzichten.

Van de overheid wordt verwacht dat ze responsief is en oog heeft voor het willen én kunnen van alle burgers. Zie recent de Roep om overheid die verantwoordelijkheid neemt en de 'Ode aan de houder van het gedeeld belang; over de cruciale rol van gemeenten in ons sociale systeem'. Als er onvoldoende gehuisterd wordt naar de bezorgdheid van mensen en ontoereikend wordt nagegaan waar deze zorgen vandaan komen, is de kans groot dat de legitimiteit van het beleid wordt aangetast en het draagvlak voor de maatschappelijke verandering minder groot zal zijn. En dat draagt op zijn beurt niet bij aan het terugwinnen van het vertrouwen in de overheid (Scottbar over de samenleving!). Kortom er is nood aan burgerlogica!

Van de overheid wordt verwacht dat ze responsief is en oog heeft voor het willen én kunnen van alle burgers.

Momenten waarop het menselijk perspectief essentieel is

In de publieke beleidscyclus zijn er diverse momenten denkbaar waar aandacht voor het menselijk perspectief essentieel is. Als onderzoekers dragen wij daaraan bij door bijvoorbeeld:

- het menselijk perspectief op een vraagstuk in beeld te brengen
- de mensbeelden bij het beleid te toetsen
- burgerbetrokkenheid te organiseren
- de impact van beleid op mensen na te gaan.

Onze recente onderzoeken naar Ervaren Brede Welvaart en Omgaan met verandering zijn daar goede voorbeelden van.

Een voorbeeld uit Brabant

Ervaren brede welvaart

Voor de Provincie Noord-Brabant zijn we nagegaan hoe Brabanders de kwaliteit van hun leven en leefomgeving waarderen en in hoeverre zij bereid zijn om mee te bewegen met de benodigde veranderingen voor een Noord-Brabant waarin alle inwoners prosperen van een hoge kwaliteit van leven. Daartoe hebben we eerst een kwalitatieve voorstudie verricht, gevolgd door het online vragenlijstonderzoek onder ruim tienduizend Brabanders van 18 jaar en ouder in het najaar van 2022. Verschillende aspecten van brede welvaart zijn onderzocht (in overeenstemming met de 8 thema's uit de Regionale monitor brede welvaart van het CBS): welbevinden, gezondheid, materiële welvaart, arbeid & vrije tijd, samenleving, wonen, veiligheid en milieu.

Ervaren brede welvaart gaat over hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving in het hier en nu waarderen. Het betreft de tevredenheid van inwoners met de mogelijkheden die zij hebben op de thema's van brede welvaart.

Kwaliteit van leven en leefomgeving

Brede welvaart is een relatief nieuw concept en zeker naar de mate waarin mensen die zelf ervaren is nog weinig onderzoek gedaan. In dit onderzoek gaat ervaren brede welvaart over hoe mensen de kwaliteit van hun leven en leefomgeving in het hier en nu waarderen. Die kwaliteit wordt bepaald door een samenspel van individuele en omgevingsmogelijkheden op de thema's van brede welvaart. Wij hebben de inwoners van Noord-Brabant gevraagd naar hun tevredenheid met de verschillende mogelijkheden die zij hebben. Onderstaande afbeelding geeft meer inzicht in dit samenspel van mogelijkheden.

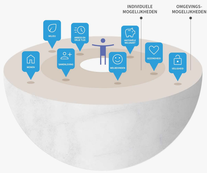

INDIVIDUELE MOGELIJKHEDEN

- **welbevinden** – leven en het algemeen
- **gezondheid** – psychische gezondheid – schaarsteliijke gezondheid – persoonlijke mobiliteit
- **materiële welvaart** – financiele situatie
- **arbeid en vrije tijd** – werk of andere dagelijkse bezigheden – vrije tijd
- **samenleving** – sociale contacten

OMGEVINGS-MOGELIJKHEDEN

- **samenleving** – omgeving buurtbewoners
- **wonen** – woning – dagelijkse voorzieningen – leefbaarheid in de buurt
- **veiligheid** – veiligheid in de buurt – veiligheid in het algemeen
- **milieu** – nabijheid natuurgebied – groen in de leefomgeving – monitoraluaviteit leefomgeving

Typologie omgaan met verandering

Veranderingen ten behoeve van een duurzame en toekomstbestendige samenleving vragen om aanpassingen in het gedrag en leefstijl van haar inwoners. Naast een completer beeld van hoe Brabanders hun eigen brede welvaart ervaren, is het daarom cruciaal om inzicht te verkrijgen in de motivatie van Brabanders om mee te bewegen met de maatschappelijke thema's waar we als samenleving voor aan de tat staan. Vanuit gedragstheorie weten we dat gedragsverandering niet alleen vraagt om capaciteit (kunnen), maar ook om motivatie (willen) en gelegenheid om de gedragsverandering te laten zien. Het risico dat mensen afhaken op de gewenste beweging is evident en daarom is het van belang om te snappen wie de mensen zijn die wel en niet mee willen en/of kunnen bewegen.

Dit Brabander bestaat echter niet, inwoners van Noord-Brabant zijn heel verschillend qua opvattingen, gedragingen en mogelijkheden die ze ervaren. Rekening houden met die diversiteit is niet eenvoudig, maar wel voorwaardelijk voor legitiem overheidsbeleid. Om de dialoog over realistische mensbeelden bij beleid te faciliteren, hebben we een typologie gemaakt die weergeeft hoe mensen (in de basis) omgaan met veranderingen. Deze typologie is gebaseerd op de houdingskenmerken redzaamheid en veranderingsbereidheid:

Redzaamheid gaat over de capaciteit van mensen om met veranderingen om te gaan (kunnen). Het betreft de mate waarin mensen zelf in staat zijn om regie te voeren over hun leven, ook wel personvrijke controle genoemd.

Veranderingsbereidheid gaat over in hoeverre mensen willen veranderen (motivatie). Het past bij het metaprogramma 'naartoe - weg van'. Mensen die gekenmerkt kunnen worden als 'naartoe' hebben weinig moeite met nieuwe situaties en zien verandering als een uitdaging om in beweging te komen (hoge veranderingsbereidheid). Mensen die gekenmerkt worden als 'weg van' houden graag vast aan het vertrouwde en vinden veranderingen vaak te snel gaan. Deze mensen zijn standvastig en komen pas in beweging als het echt niet anders kan en zij daarmee kunnen voorkomen dat dingen mislagen.

Vier typen mensen

De afbeelding hiernaast geeft weer hoe de vier typen mensen omgaan met veranderingen en welke benaderingswijze daarbij past. Het aantal inwoners is nagenoeg evenredig verdeeld over de vier typen. Ook zijn kenmerken als inkomen, leeftijd, woonplaats, geslacht, opleidingsniveau vrij gelijkmatig verdeeld over de typen.

De typologie laat zien dat het wenselijk is om een gedifferentieerder mensperspectief te verankeren in beleid. Immers, de vier groepen inwoners moeten op een andere manier benaderd en ondersteund worden om ze mee te laten bewegen met veranderingen. Uniform beleid vraagt dus om verschillende uitvoerings- en ondersteuningsstrategieën.

De typologie laat zien dat het wenselijk is om een gedifferentieerder mensperspectief te verankeren in beleid

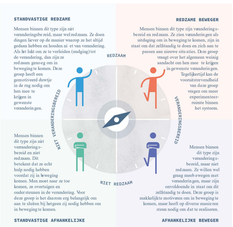

Resultaten Brabant

Het onderzoek naar ervaren brede welvaart in Noord-Brabant heeft een rijke hoeveelheid aan relevante resultaten opgeleverd. Wij hebben de belangrijkste en meest in het oog springende resultaten voor je op een rij gezet in een visuele samenvatting.

Download de samenvatting of kijk op onze website voor meer informatie over het onderzoek en de volledige rapportage

Naar project op website

Download visuele samenvatting

Meer inspiratie?

Bekijk ook de beelden van Kennniscafé 'Als het barst', een boeiend gesprek met onze collega's van het Sociaal en Cultureel Planbureau en BrabantKennis over onder meer de nood aan burgerlogica in overheidsbeleid. Beleid maken vóór mensen kan immers niet zonder rekening te houden met de diversiteit en behoeften van mensen. Bekijk de short afternoove hiernaast, of ga naar de website om het volledige Kennniscafé te bekijken.

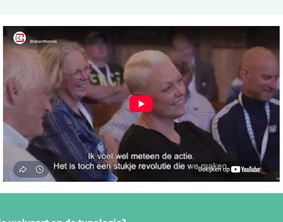

Heb je vragen over Ervaren brede welvaart en de typologie?
Neem contact op met Mariëlle Blanken

Klik hier

Abonneer je op ons gratis online magazine

Regiokompas Brede welvaart

Een kompas voor overheden om brede welvaart inzichtelijk te maken

Tekst: Ruben Smeets en Bianca Koomen
Foto: Jametlene Reskp (Unsplash)

Hoe monitor je brede welvaart? En, hoe helpt dit overheden in het behalen van hun doelen? Met het steeds sterker wordende perspectief van brede welvaart, komen dit soort vragen meer en meer aan het licht bij beleidsmakers en bestuurders. Vanuit onze visie op duurzame ontwikkeling en brede welvaart lanceert Het PON & Telos in het najaar van 2023 het 'Regiokompas Brede Welvaart'. Een monitoringsinstrument om keuzes, ontwikkelingen en impact op het gebied van brede welvaart langjarig in beeld te brengen.

Over de auteurs

Ruben Smeets MSc
Senior adviseur-onderzoeker

Ruben Smeets werkt sinds 2007 als Senior adviseur-onderzoeker bij Het PON & Telos. Hij werkt aan een diversiteit aan projecten en thema's, met een focus op duurzame ontwikkeling, brede welvaart en gezonde leefomgeving. Ook is hij sinds dit jaar coördinator van de Community of Practice: Oog voor de toekomst binnen het Nationaal Netwerk Brede Welvaart.

Lees meer over Ruben

Bianca Koomen MSc
Adviseur-onderzoeker

Bianca Koomen werkt sinds 2019 als adviseur-onderzoeker bij Het PON & Telos. Ze werkt aan een diversiteit aan projecten en thema's, met een focus op brede welvaart en de sociale energietransitie. Ook is ze sinds dit jaar programmacoördinator van Het Nationaal Netwerk Brede Welvaart.

Lees meer over Bianca

Van Duurzaamheidsbalans naar Regiokompas Brede Welvaart

Al geruime tijd brengt Het PON & Telos de duurzame ontwikkeling van overheden in kaart. Zo vormde het Brabant Manifest 2050 ooit de aanleiding om de Duurzaamheidsbalans te ontwikkelen – een instrument gebaseerd op het triple-P (People, Profit, Planet) gedachtegoed. Sinds 2014 heeft de balans een vervolg gekregen met de lancering van de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten, een monitor die Het PON & Telos nog altijd jaarlijks uitbrengt. Deze monitor hanteert het principe van fair benchmarking via kwalitatieve en kwantitatieve gemeentelijke typologieën. Hiermee geven we jaarlijks inzicht in de duurzame ontwikkeling van de Nederlandse gemeenten.

Sinds 2022 heeft Het PON & Telos daar een integrale monitor aan toegevoegd die is gebaseerd op de Sustainable Development Goals (SDG's). Deze monitor bouwt voort op een pragmatisch conceptueel raamwerk. Zo zorgen we ervoor dat de internationaal georiënteerde SDG's ook voor de gemeentelijke beleidspraktijk voldoende aanknopingspunten en handelingsperspectief biedt, zonder daarbij de originele (hoofd)doelen uit het oog te verliezen.

In het najaar van 2023 zetten we de volgende stap door op onafhankelijk en wetenschappelijk verantwoorde wijze de staat van de Brede Welvaart van alle Nederlandse gemeenten, regio's en provincies in beeld te brengen: we lanceren het Regiokompas Brede Welvaart.

Hoe werkt het Regiokompas?

Twaalf thema's structureel in beeld gebracht

We hebben het conceptueel raamwerk van het CBS als basis gebruikt, en deze aangevuld met – naar ons inzicht – relevante thema's en indicatoren die aansluiten op de beleidspraktijk. Aansluitend op de methodiek en de inhoudelijke inzichten van onder meer onze ervaringen met de Sustainable Development Goals (SDG's), brengt ons dat tot een twaalftal thema's welke we structureel in beeld brengen. Zo zorgen we voor een praktisch inzicht in de brede welvaart van gemeenten, regio's en provincies.

Jaarlijks een foto én een film

Door jaarlijks te meten – de foto op dat moment – en data te combineren met de trends en ontwikkelingen, maken we van de foto een film. We beschouwen welke brede welvaartsindicatoren en thema's zich positief ontwikkelen en waar uitdagingen (nog) groter zijn geworden. Zo krijgen we, met behulp van ruim 100 indicatoren, zicht op brede welvaartstrends én verschillen, tussen gemeenten, regio's en provincies, over de jaren heen.

Inzicht in het wel of niet bereiken van doelen

Naast het vergelijken in de tijd, doet het Regiokompas ook een uitspraak over de mate van doelbereik. Wanneer kan men tevreden zijn met de resultaten? Die uitspraken maken we expliciet door het hanteren van normeringen. Die normeringen komen tot stand met behulp van internationale afspraken en doelstellingen, wettelijke bepalingen, beleidsdocumenten, wetenschappelijke criteria en bovenregionale benchmarking. De normeringen bewaken de ecologische grenzen, het sociaal fundament én de economische basis, ze vormen de bandbreedte waarbinnen de maatschappij kan functioneren.

Door doelbereik scherp inzichtelijk te maken, biedt het Regiokompas input voor de maatschappelijke agenda. Dit maakt het Regiokompas een strategische monitor; het zorgt voor een gemeenschappelijke taal om afwegingen transparant te maken.

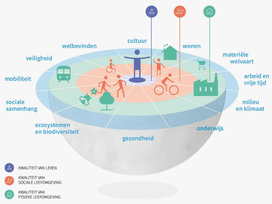

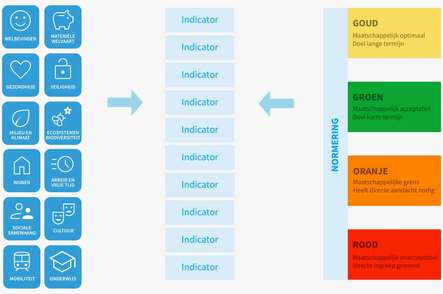

Door doelbereik scherp inzichtelijk te maken, biedt het Regiokompas input voor de maatschappelijke agenda.

Hoe breed bekijk je de voortgang op Brede Welvaart? Een voorbeeld uit Limburg

Een monitor wordt vaak gebruikt om de effecten van de uitvoering van beleid in kaart te brengen. Daarvoor zijn verschillende en vaak ook heel specifieke indicatoren nodig. Maar hoe werkt dat als je integrale voortgang zoals Brede Welvaart wil meten? Want dat biedt strategisch de mogelijkheid om bij te sturen. Het PON & Telos adviseert bij het kiezen van strategisch relevante indicatoren. Zoals in het voorbeeld van de provincie Limburg.

In de uitvoeringsprogramma's van de Provinciale Omgevingsvissie (POVI) Limburg worden de resultaten op de voorgenomen beleidsdoelen bijgehouden. De POVI Limburg is echter een breed, integraal uitvoeringsprogramma. De provincie Limburg wilde graag weten wat binnen zo'n integraal programma belangrijk is om te monitoren en hoe je zo'n integrale monitor in kunt richten. Welke ontwikkelingen doen er dan toe? En in hoeverre past het concept van Brede Welvaart hierbij?

Online sessie

Eerst hebben we met alle verschillende uitvoeringsprogramma's van de POVI een online sessie gehouden; om per thema gevoel te krijgen bij wat er in de provincie speelt en om te komen tot indicatoren die iets relevants kunnen zeggen over de voortgang van de POVI Limburg. Daarnaast hebben we gezocht naar beschikbare indicatoren (openbaar of bij de provincie) die het liefst ook geregeld geactualiseerd worden.

Lijst van indicatoren

Omdat we ook wilden verkennen welke indicatoren relevant zijn als je naar Brede Welvaart kijkt, hebben we ook gesproken met programma's die net buiten de POVI vallen, zoals de Sociale Agenda Limburg. Zo is er een lijst van indicatoren ontstaan die passen bij de POVI, maar ook bij Brede Welvaart.

Van POVI-monitor naar basismonitor Brede Welvaart

Uiteindelijk hebben de betrokken medewerkers van de provincie Limburg op basis van ons advies een lerend proces in gang gezet en zijn ze gestart met de bouw van een POVI-monitor. De bedoeling is om deze POVI-monitor door te ontwikkelen naar een basismonitor Brede Welvaart. Ze hopen het dashboard dit jaar in te richten en de eerste data eind 2023 te ontsluiten.

Maastricht (Foto: Pixabay)

Benieuwd hoe jouw gemeente, regio of provincie ervoor staat op brede welvaart?

In het najaar van 2023 kan je via onze website een gratis overzicht opvragen waarin de resultaten van het Regiokompas Brede Welvaart in beeld worden gebracht. Volg ons op LinkedIn om als eerste op de hoogte te zijn!

Volg ons op LinkedIn

Wil je meer weten over het Regiokompas?
Kijk op onze website

Klik hier

Abonneer je op ons gratis online magazine

HET pon | telos

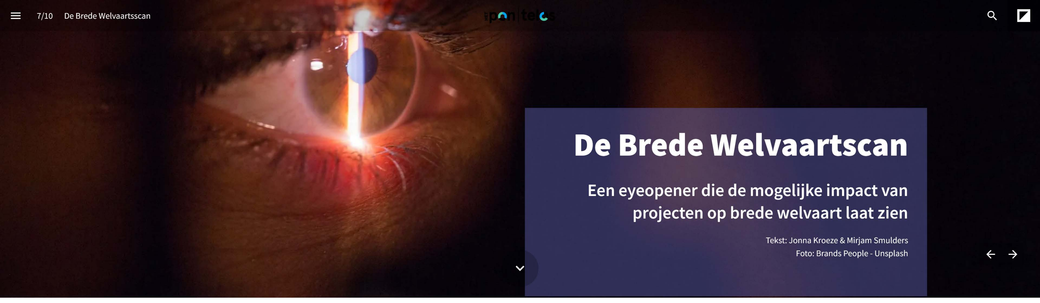

De Brede Welvaartscan

Een eyeopener die de mogelijke impact van projecten op brede welvaart laat zien

Tekst: Jonna Kroeze & Mirjam Smulders
Foto: Brands People - Unsplash

Na jarenlange ervaring met het gebruik van de Duurzaamheidscan zijn we afgelopen jaar begonnen met het ontwikkelen van de zogenoemde Brede Welvaartscan. Het prototype hebben we uitgeprobeerd in gesprek met de projectleiders van de Regio Deal Makes & Moves. Dit leidde tot verrassende gesprekken, diverse eyeopeners én nadere concretisering van het begrip Brede Welvaart.

Wat is de Brede Welvaartscan?

Om een idee te krijgen van de impact van projecten op de verschillende Brede Welvaartsaspecten (zoals gezondheid en milieu), hebben we de Brede Welvaartscan ontwikkeld. De Brede Welvaartscan is een kwalitatief instrument, gebaseerd op de Duurzaamheidscan, dat helpt om concrete beleidsvoornemens en projecten te beoordelen op hun bijdrage aan brede welvaart.

De Brede Welvaartscan kan zowel individueel worden gebruikt als in kleine en grote groepen. Zo hebben we gezien dat de Duurzaamheidscan de afgelopen jaren met name is gebruikt door beleidsmedewerkers van overheden, maar ook door projectmanagers uit het bedrijfsleven. Onze verwachting is dat dit ook voor de Brede Welvaartscan zal gaan gelden.

Over de auteurs

Jonna Kroeze MSc
Adviseur-onderzoeker

Jonna Kroeze werkt als adviseur-onderzoeker bij Het PON & Telos. Ze werkt aan verschillende projecten rondom duurzame ontwikkeling, brede welvaart en het meten van impact. Zo werkt ze mee aan de monitoring van de RegioDeal Midden- en West-Brabant en de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten.

Lees meer over Jonna

drs. Mirjam Smulders
Senior adviseur-onderzoeker

Mirjam Smulders is senior adviseur-onderzoeker bij Het PON & Telos. Ze zet haar kennis over impactmonitoring in voor monitoring van Brede Welvaart, lerend monitoren en bij specifieke opdrachten. Ze is betrokken bij de ontwikkeling van Regio Deals en methodieken als Brede Welvaartscans of Brede Welvaart Dialogen.

Lees meer over Mirjam

Waar kun je de Brede Welvaartscan voor inzetten?

Het verkrijgen van kwalitatieve input over plausibele impact
bijvoorbeeld als onderdeel van een monitor

Het vergroten van bewustwording over de impact op Brede Welvaart

Het aangaan van de dialoog met verschillende stakeholders
op basis van individueel ingevulde scans

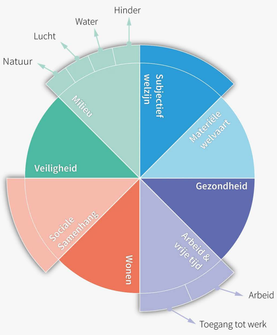

Voorbeeld uitwerking thema's en subthema's

Gesprekstool om dialoog aan te gaan

Zelf hebben we de Brede Welvaartscan tot nu toe vooral ingezet als gesprekstool, aan de hand waarvan we de verschillende subthema's van het concept hebben besproken met de projectleiders van bijvoorbeeld de Regio Deal-projecten. Eerst geven de gesprekspartners daarbij aan ieder subthema een impactsscore, van -5 tot +5. Dit is een subjectieve score, op basis van hun eigen inschatting.

Bij ieder subthema beschrijven we vervolgens een aantal factoren waaraan je kunt denken wanneer je de Brede Welvaartscan invult. Zo kun je bij gezondheid niet alleen kijken naar de 'harde' kant van gezondheid, zoals de verwachte zorgkosten in een regio, maar ook naar ervaren gezondheid en leefstijlaspecten – de 'zachtere' kant. Ander voorbeeld: bij milieu kijken we niet alleen naar de luchtkwaliteit, maar ook naar de staat van de natuur.

Door alle subthema's binnen het concept een score tussen de -5 en +5 te geven, en deze score toe te lichten, krijg je aan het einde een overall beeld te zien van de (verwachte) effecten op de verschillende thema's.

De meeste mensen die we spraken hadden simpelweg nog niet eerder over Brede Welvaart nagedacht.

Onze ervaringen bij de Brede Welvaartscans van de Regio Deal Makes and Moves

We zijn met de projectleiders van de projecten uit de Regio Deal Midden en West-Brabant Makes and Moves in gesprek gegaan aan de hand van de Brede Welvaartscan, met als doel om hun perceptie op de impact van hun projecten in kaart te brengen. Voor velen van hen was het een eerste, uitgebreide kennismaking met Brede Welvaart. Daarom was een goede toelichting op het concept noodzakelijk.

De Regio Deal-projecten focussen zich met name op enkele subthema's van Brede Welvaart, en bij de start van de projecten is niet met de integrale Brede Welvaartsblik naar de uitdagingen gekeken. De meeste mensen die we spraken hadden simpelweg nog niet eerder over Brede Welvaart nagedacht. Toch hebben we, door het stellen van de juiste vragen, de scans toch goed gezamenlijk in kunnen vullen.

Zo leerden we dat het bij sociale samenhang niet alleen gaat om het hebben van gezamenlijke normen en waarden, maar ook om het creëren van een sterk zakelijk netwerk waarin partners elkaar goed weten te vinden. Tegelijkertijd leerden de projectleiders meer over de verschillende thema's waarop je impact kunt hebben. Opmerkelijk was dat zij de positieve impact van hun activiteiten doorgaans goed in beeld hadden, maar de mogelijke negatieve impact – mede door de formulering van de doelen aan het begin van het project – vaak wat minder.

Voor meer reflecties over lerend monitoren van Brede Welvaart zie ons artikel '4 leerpunten bij het monitoren van de impact op brede welvaart'.

De meeste mensen die we spraken hadden simpelweg nog niet eerder over Brede Welvaart nagedacht.

Echte eyeopener

We hebben gemerkt dat de Brede Welvaartscan als een echte eyeopener heeft gewerkt. Eind 2023 herhalen we de scan met de Regio Deal-projecten die dan nog lopen. Hopelijk zien we dan verdere verbeteringen op de verschillende subthema's van Brede Welvaart!

Wil je meer informatie over de Brede Welvaartscan?
Neem contact op met Jonna Kroeze

Klik hier

Abonneer je op ons gratis online magazine

HET pon | telos

Regio en Rijk bundelen krachten in Nationaal Netwerk Brede Welvaart

Een unieke samenwerking tussen zes regionale planbureaus en vier Rijksdepartementen

Tekst: Katja Nagelkerke & Bianca Koomen
Foto: Jorn Buijs

Dat het Brede Welvaartsperspectief vraagt om integraal werken en het economische groei verbindt met ecologische en sociale factoren: dat is wel duidelijk. Maar hoe integreer je brede welvaart in de (beleids)praktijk? Hoe zorg je ervoor dat elke gemeente, regio of provincie het wiel opnieuw hoeft uit te vinden? Antwoorden op deze vragen worden gezocht in het Nationaal Network Brede Welvaart (NNBW) en het bijbehorende Kennis- en Leerprogramma 'Brede welvaart in beleid'.

Over de auteurs

Katja Nagelkerke MSc
Adviseur-onderzoeker Het PON & Telos

Sinds 2022 is Katja Nagelkerke adviseur-onderzoeker bij het PON & Telos. De projecten waarover zij adviseert en onderzoekt zijn diverse, maar hebben vaak een link met brede welvaart. Zij werkte je mee aan de Brede Welvaartscan of het brede welvaartsbeleid voor de Provinciale Omgevingsvisie Limburg. Ook is ze programmacoördinator van Het Nationaal Network Brede Welvaart.

Lees meer over Katja

Bianca Koomen MSc
Adviseur-onderzoeker Het PON & Telos

Bianca Koomen werkt sinds 2019 als adviseur-onderzoeker bij Het PON & Telos. Ze werkt aan een diversiteit aan projecten en thema's, met een focus op brede welvaart en de sociale energietransitie. Ook is ze sinds dit jaar programmacoördinator van Het Nationaal Network Brede Welvaart.

Lees meer over Bianca

Met trots presenteren we het Nationaal Netwerk Brede Welvaart: een unieke samenwerking tussen zes regionale planbureaus (Het PON & Telos, Planbureau Fryslân, Sociaal Planbureau Groningen, Trendbureau Drenthe, HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving en MEMED) en vier Rijksdepartementen (de ministeries van LNV, BZK, EZK en IenW).

Vanuit Het PON & Telos zijn we, namens de betrokken regiobureaus, pervoerder voor het bijzondere network. Binnen dit network onderzoeken ambtenaren, onderzoekers en experts op het gebied van Brede Welvaart uit heel Nederland verschillende regionale vraagstukken, zoals het woningtekort, mobiliteit en de energietransitie, vanuit een breed welvaartsperspectief. Terwijl hiervoor in toenemende mate (regionaal) beleid op ontwikkeld wordt, ontstijgen ook allerlei praktische knelpunten en vragen. Hoe bestuur je Brede Welvaart bijvoorbeeld als afwegingskader? Hoe en met welke instrumenten bevorder je de groei van Brede Welvaart in de regio, met perspectief voor inwoners en ondernemers en voor latere generaties? Met het Kennis- en Leerprogramma 'Brede welvaart in beleid' geven regio en Rijk gezamenlijk antwoord op deze vragen en zetten ze de stap van ambitie naar actie.

NATIONAAL NETWERK Brede Welvaart

Binnen het netwerk onderzoeken ambtenaren, onderzoekers en experts op het gebied van Brede Welvaart uit heel Nederland verschillende regionale vraagstukken, zoals het woningtekort, mobiliteit en de energietransitie, vanuit een breed welvaartsperspectief.

Samen leren in Communities of Practice (CoP's)

Om het Brede Welvaartsdenken (en -doen!) verder te brengen, sluit het leerprogramma aan bij écht praktijkcasussen en stellen we de kennisontwikkeling hierbij centraal. Via vijf ingenoemde Communities of Practice (CoP's) lenen ambtenaren, experts en andere stakeholders uit de regio gezamenlijk twee jaar samen over de toepassing van Brede Welvaart in de praktijk. Iedere community richt zich daarbij op een ander thema: 'Bewoners in beeld', 'Gebiedsgericht werken', 'Oog voor de toekomst', 'Sturen op impact' en 'Lerende en adaptieve aanpak'. Elke CoP verzamelt (nieuwe) ervaringen, kennis en handvatten rondom succes én obstakels over Brede Welvaart in de beleidspraktijk. Zo wordt focus aangebracht in de veelheid aan vragen en uitdagingen rondom dit brede begrip.

Bewoners in beeld · Basis voor gebiedsgericht werken · Oog voor de toekomst · Lerende en adaptieve aanpak · Sturen op impact

De vijf Community of Practices

Bewoners in beeld

Bewoners in beeld

Om beleid écht effectief te maken, moet de stem van de bewoner ook meegenomen worden. Deze community richt zich daarom op het inwonersperspectief binnen het beleid rondom Brede Welvaart. Daarbij wordt er onder meer gekeken naar het in kaart brengen van subjectief welzijn en representativiteit, participatie, en de impact van beleid op verschillende soorten bewoners. Deze CoP wordt begeleid door Marijn Koolstra van Sociaal Planbureau Groningen en Trendbureau Drenthe.

Basis voor gebiedsgericht werken

Basis voor gebiedsgericht werken

Welke opgaven spelen in één bepaald gebied? En hoe leggen we integraal de ruimtelijke puzzel van gebiedsopgaven die samenhangend of soms juist egenschrijdig tegenstrijdig zijn? Door te kijken naar de kansen en kwetsbaarheden in het gebied en de vertaling daarvan naar integraal werken, zet deze community zich in voor de grote transities. Luc Verschuren, van HZ Kenniscentrum Zeeuwse Samenleving, coördineert deze CoP.

Oog voor de toekomst

Oog voor de toekomst

Een belangrijk onderdeel van Brede Welvaart is niet alleen het leven en de leefomgeving in het hier en nu, maar ook in de toekomst. Daarom stelt deze community het meewegen van de impact van 'later' bij beleidskaces nij centraal. Hierbij wordt gekeken naar het conceptualiseren van de toekomst en het viseren van het geopende over later. Het PON & Telos, met Ruben Smeets als coördinator, staat voor dit thema aan het roer.

Lerende en adaptieve aanpak

Lerende en adaptieve aanpak

Om beleid rondom Brede Welvaart écht effectief te maken, is het waardevol om al gedurende de uitvoering van beleid, programma's of projecten te evalueren én bij te sturen. Dit is natuurlijk makkelijker gezegd dan gedaan. Daarom wordt er binnen deze CoP gekeken naar verschillende methodieken om te 'leren leren', met aandacht voor de rolverdeling en de governance rondom evaluaties. Wouter Marchand, van Planbureau Fryslân, zet zich in voor dit Brede Welvaartthema.

Sturen op impact

Sturen op impact

Het doel van dit thema is om zicht te krijgen op de manieren die overheden hanteren om te sturen op de impact van hun beleid en handelen op de Brede Welvaart in de regio: 'hier en nu', 'elders' en 'in de toekomst'. Hoe zorg je dat alle kosten en baten van Brede Welvaart in beeld zijn? Binnen dit thema wordt gekeken naar methodieken, geldstromen en technologie. De CoP-coördinatie wordt verzorgd door Inge Hooijen van Nemed.

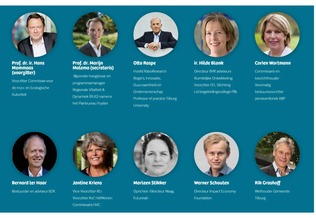

Prof. dr. ir. Hans Mommas (energiefor)
Voorzitter Commissie voor de Hoge en Ecologische Autoriteit

Prof. dr. Marijn Molema (twistertrip)
Bijzonder hoogleraar in programmamanagement Regionale Vitaliteit & Dynamiek SR-ZLD Saxions Het Plaatsvervo Hyster

Otto Reige
Hoofd Arbeidsmarkt Regio Groningen Drawsuurtrend en Sneldienstverkehr Professor of practice Tilburg University

Ir. Hilde Klumb
Directeur DVP advieswerk Voorzitter Schiedenking Voorzitter EV. Stichting Lutzgeneskundgroeiing FNV

Carien Horstmann
Commissaris Gasunie/Wouter Vennhuig Verkeerspolitiek Jan van Eck ADP

Bernard ter Haar
Bestuurder en adviseur SCR

Janitine Kriens
Vice-Voorzitter RLI
Voorzitter Raf / Jeffmann Commissaris KDC

Marlaine Slikker
Oprichter-Directeur Waag Futurelab

Werner Schouten
Directeur Impact Economy Foundation

Rik Grashoff
Wethouder Gemeente Tilburg

Programmaberaad

De kennisontwikkeling en lessen uit de Communities moeten ook vertaald worden naar de maatschappelijke bestuurlijke praktijk. Hiervoor is een programmaberaad opgericht, onder voorzitterschap van prof. dr. ir. Hans Mommas (voormalig directeur Planbureau voor de Leefomgeving, voorzitter Commissie m.a.v. en Ecologische Autoriteit). Deze onafhankelijke denktank gaat agendered te werk op zowel gemeentelijk, provincieel als Rijksniveau maatschappelijk-bestuurlijke vragen op. Hoe kunnen overheden beter (besturen op Brede Welvaart? Wat vraagt Brede Welvaart van de samenwerking tussen Rijk en regio? En wat betekent dit voor de inrichting van de financiële en kennissteunen op zowel centraal als decentraal niveau? Het beraad geeft antwoord op deze vragen door strategisch te reflecteren op de opgedane lessen en ervaringen binnen het network.' Ook brengt zij deze kennis verder richting bestuurders én richting de samenleving. In het overzicht hiernaast zijn de deelnemers van het beraad te zien.

Praktijkboek 'Brede welvaart in beleid'

De leerervaringen uit het programma worden breed toegankelijk gemaakt in de vorm van handvatten, afwegingskaders en kennisproducten. De tussentijdse inzichten delen we op de website van het network: www.netwerkbredewelvaart.nl. Ook delen we de opbringsten uit de verschillende Communities in bredere, open toegankelijke bijeenkomsten voor het gehele network. Zo beringen we de geleerde lessen en de opgedane ervaringen terug naar de praktijk. Ten slotte bundelen we alle informatie in een makkelijk toegankelijk boek voor de beleidspraktijk. Dit praktijkboek - met voorbeelden, lessen, tips & tricks en oefenmaterial - voorzet ie de behoefte om écht met Brede Welvaart aan de slag te gaan. Zo maken regio en Rijk zich samen sterk om te werken aan sociale, ecologisch én economisch gezonde steden en regio's.

Meer weten?

Kijk dan eens op de website van het network of neem contact op via contact@netwerkbredewelvaart.nl

Wil je meer weten over onze rol in het network?
Neem dan contact op met:

Katja Nagelkerke · Bianca Koomen

Abonneer je op ons gratis online magazine

pon | telos

Academische Werkplaats (Be)sturen op Brede welvaart

Samen werken aan brede welvaart

Tekst: Joks Janssen & Lex Meijdam
Foto: Nationale Beeldbank

In 2021 lanceerde Het PON & Telos samen met Tilburg University de Academische Werkplaats (Be)sturen op Brede Welvaart. Doel is om samen met praktijkpartners uit overheid en bedrijfsleven te onderzoeken hoe het perspectief van brede welvaart kan worden omgezet in concrete actie. Inmiddels krijgt de werkplaats steeds meer vorm, als onderdeel van een universiteitsbreed programma Brede Welvaart. Vier kennisthema's geven richting aan het onderzoek dat universiteit en partners de komende jaren gaan uitvoeren.

Over de auteurs

dr. ir. Joks Janssen

Joks werkt als senior adviseur-onderzoeker bij Het PON & Telos en is hij als Professor of Practice verbonden aan Tilburg University en de Academische Werkplaats 'Brede Welvaart in de regio'.

Meer over Joks

prof. dr. Lex Meijdam

Lex Meijdam is hoogleraar economie aan Tilburg University. Samen met Joks Janssen leidt hij de academische werkplaats (Be) Sturen op Brede Welvaart

Meer over Lex

De opdracht van de werkplaats

Brede welvaart als begrip maakt een stormachtige ontwikkeling door. Steeds meer overheden en bedrijven willen ermee aan de slag. Tegen de achtergrond van een verdiepende kloof tussen kansarm en kansrijk en een alsmaar versnellende klimaatverandering groeit het besef dat we breder moeten kijken naar welvaart. Met alleen een focus op financieel-economisch rendement komen we er niet. We moeten werken aan een economie die goed is voor iedereen én positief voor klimaat en biodiversiteit. Dat is gemakkelijk gezegd, maar hoe stuur je als bedrijf of overheid eigenlijk op het creëren van brede welvaart? Hoe kom je van 'buzz' woord naar breakthrough? Dát is de vraag die centraal staat in de Academische Werkplaats (Be)sturen op Brede Welvaart die Tilburg University samen met Het PON & Telos is gestart.

Hoe stuur je als bedrijf of overheid eigenlijk op het creëren van brede welvaart?

Gezamenlijke kennisontwikkeling

De gedachte achter de oprichting van de werkplaats is dat gezamenlijke kennisontwikkeling cruciaal is om echt stappen te zetten in het sturen op brede welvaart. Alleen ga je weliswaar sneller, maar samen kom je verder. Onderzoekers, beleidsmakers en ondernemers kunnen elkaar helpen bij de beantwoording van de vraag wat werkt, en wat niet. Door de ontwikkeling van instrumenten, inspiratie, het delen van ervaringen uit de praktijk en het smeden van coalities maken we sprongen voorwaarts. Het model van een Academische Werkplaats biedt een uitgelezen kans voor onderzoekers en samenwerkingspartners uit de praktijk om in volstrekte gelijkwaardigheid aan deze opgave te werken. Samen bepalen ze de kennisvragen, en voeren het onderzoek uit. Daarmee vervult de werkplaats een brugfunctie tussen wetenschap en praktijk. Het is een plek voor ontmoeting, leren en experiment.

De werkplaats vervult een brugfunctie tussen wetenschap en praktijk. Het is een plek voor ontmoeting, leren en experiment.

Bijdrage aan universiteitsbreed onderzoeksprogramma

Na de lancering van de werkplaats in het najaar van 2021, is hard gewerkt aan de opzet, structuur en een onderzoeksprogramma. Daarbij hebben de founding partners van de werkplaats een duw in de rug gekregen van het nieuwe strategisch plan van Tilburg University, dat inzet op een duurzame en inclusieve samenleving; op brede welvaart kortom. Tilburg University vat de kern van Brede Welvaart samen in een aantal samenhangende thema's (energie en klimaat, inclusieve arbeidsmarkt, gezondheid en welzijn, armoede en ongelijkheid) die elk in een eigen werkplaats worden uitgewerkt. Alle werkplaatsen tezamen worden ondergebracht in een universiteitsbreed programma Brede Welvaart. Krachtenbundeling en kennisuitwisseling voor impact staat daarbij voorop. Met een extra financiële impuls ondersteunt het College van Bestuur de uitwerking van dit programma.

Ook de Academische Werkplaats (Be)sturen op Brede Welvaart heeft een plek gekregen in het universiteitsbrede programma. Samenwerking met de andere werkplaatsen maakt het mogelijk om vanuit een breed welvaartsperspectief de (dwars)verbanden tussen uiteenlopende maatschappelijke opgaven te doordenken. Brede welvaart is immers gericht op integraliteit, op een balans tussen fysiek, sociaal en economisch, nu en later, hier en elders. Zo weten we bijvoorbeeld dat de energietransitie niet slaagt zonder perspectief op een inclusieve arbeidsmarkt. Tekort aan technici voor de energietransitie werkt remmend voor de brede welvaart. Daarnaast kan door het verbinden van de energietransitie aan de gezondheidsopgave brede welvaartswinst worden geboekt. De energietransitie biedt een mooie kans om, samen met bewoners van kwetsbare wijken, aan een gezonde leefomgeving te werken. Maar hoe kun je dan een straat, buurt of wijk gezonder inrichten? Hoe versterk je de brede welvaart in de buurt? Dit soort vragen staan centraal in het universiteitsbrede programma. Door samenwerking tussen de werkplaatsen kunnen we lokaal en regionaal meer impact maken.

Tilburg University

Het pon | telos
Official Partner Tilburg University

Door samenwerking tussen de werkplaatsen kunnen we lokaal en regionaal meer impact maken.

Eigen onderzoeksprogramma

Naast de bijdrage die de werkplaats (Be)sturen op Brede Welvaart aan het universiteitsbrede programma levert, voert ze ook een eigen onderzoeksprogramma uit. Vanuit het perspectief dat (be)sturen op brede welvaart vraagt om nieuwe instrumenten voor monitoring, accounting, financiering en samenwerking, zijn vier samenhangende kennisthema's geformuleerd die de komende periode richting geven aan de samenwerking met partners en het onderzoek dat in werkplaats wordt uitgevoerd (zie figuur).

Zo is 'impactmonitoring' van belang voor bedrijven om hun impact op brede welvaart inzichtelijk te maken, op basis waarvan ze hun ondernemerschap voor een inclusieve en duurzame economie kunnen verbeteren. Die effecten krijgen een groter bereik wanneer meer bedrijven dat gelijktijdig doen. En omdat veel bedrijven – lokaal en regionaal – vaak samenwerken in ketens is het van belang om ook te kijken naar hoe gezamenlijk op brede welvaart kan worden gestuurd.

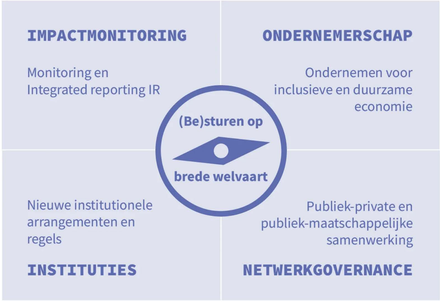

Concrete onderzoeksprojecten

De vier kennisthema's vormen de inhoudelijke kapstok waaraan de komende periode meer concrete onderzoeksprojecten, innovatie- en fieldlabs en beleidsexperimenten worden 'gehangen'. Deze projecten geven nadere uitwerking en invulling aan het thema en worden opgezet, ontwikkeld en uitgevoerd door de universiteit in nauwe samenwerking met betrokken praktijkpartners. Voor elk project wordt een coalitie op maat gesmeed, waarbij verschillende bronnen van onderzoeksfinanciering worden aangeboord. In het kader van de RegioDeal Midden-Brabant worden op dit moment de eerste projecten uitgewerkt en uitgevoerd. Het gaat onder meer om de inrichting van een Fieldlab Maatschappelijk Duurzame Logistiek en een project dat zich richt op verbetering van de duurzame bedrijfsvoering in het MKB. Daarmee zet de Academische Werkplaats Brede Welvaart de stap van ambitie naar actie, van theorie naar praktijk!

Interesse?

Heb je interesse in het onderzoek of de activiteiten van de Academische Werkplaats (Be)sturen op Brede Welvaart? Neem dan contact op met Lex Meijdam en Joks Janssen (Academisch Trekkers) of Michelle te Veldhuis (projectmanager).

Wil je meer informatie over onze rol in de werkplaats?
Neem contact op met Joks Janssen

Klik hier

Abonneer je op ons gratis online magazine

Het pon | telos